

MOSTADMARK JERNVERK 350 ÅR

Gisle Rø August 2003

1. Eiere og funksjonærer ved Mostadmark jernverk

1. Driftsperiode 1653-1695

Bernt Brunsmann 1653-1659

Den første eieren av Mostadmark jernverket var Bernt Johanssen Brunsmann. Han var av tysk herkomst. Faren Johan Brunsmann kom fra Westfalen og slo seg ned som kjøpmann i Trondheim.

Kontrakten mellom pastor til Frostens prestegjeld, predikant og forstander til Trondhjems Hospital Bernt Brunsmann og borgermester i Trondheim, Lauritz Bastiansen Stabel ble underskrevet 16. september 1653. I tillegg til overtakelsen av det nyanlagte jernverket, fikk Brunsmann rett til å sage tømmer på verkets sag fra Påsken 1654. For dette måtte Brunsmann betale 12 riksdaler årlig til Stabel. Jernverket ble ferdigbygd i 1655 og plasseringen av masovnen var nedenfor Kvernfossen.

Mostadmark jernverk fikk sine privilegier av Fredrik den 3., 4. august 1657.

Den første smeltingen kom ikke i gang før ved Påsketider 1657. Mye tyder på at Bernt Brunsmann hadde svak helse fra 1640-årene og til sin død i 1659. Vi finner at korrespondanse bl.a. med Kongsberg, angående jernverket blir ivaretatt av stesønnen Hans Bernhoft Brunsmann.

Verket ble delvis finansiert av kapitalsterke kjøpmenn i Trondheim, men også hollandsk kapital ble på den tiden investert i norske jernverk. Eierandelene (kuxene) var delt i 16-parter.

Bruk av utenlandsk kapital i Danmark-Norge på den tiden skyldtes særlig kong Fredrik den 3. nære forbindelser med finansmannen Gabriel Marcelis og hans bror Selius (Celio). Nå spilte ikke Marcelis brødrene noen aktiv rolle i Mostadmark. I stedet finner vi at en engelsk baronett med opphold i Amsterdam, William Davidson, gjør et innskudd på 1000 rdl i verket 13. juli 1756. Det var William Davidson som formidlet ansettelsen av den første bergskriveren (også kalt forvalter og fullmektig), Alexander Wishart. Han arbeidet ved Mostadmark jernverk til 31. august 1665 og ble etterfulgt av Christian Boghardt Richter født ca. 1620 i Freiberg i Tyskland.

Jernverket ble en brikke i den andre svenskekrigen mellom Danmark og Sverige som ble startet av Fredrik den 3., 1. juni 1657. I et eget direktiv ble jernverkene i Norge pålagt å produsere krigsmateriell. En stor del av stangjernproduksjonen ble i den første tiden ble brukt til å sette i stand festningsanleggene ved Trondheim, bl.a. på Munkholmen.

Den svenske erobringen av Trondheim i 1658 førte ikke til at jernverket ble brent eller ødelagt.

Margrete Brunsmann 1659-1664

Da Bernt Brunsmann døde i månedsskiftet april/mai 1659, overtok hustruen Margrete Mogensdatter Brunsmann mannens forpliktelser. Hun var prestedatter fra Sveg i Sverige og var første gang gift med Bernt Brunsmanns forgjenger, Peder Hanssen Bernhoft.

Margrete Brunsmann er den første kvinne som ble innehaver av et jernverksprivilegium i Norge. I et skriv fra Fredrik den 3., datert 17. juli 1660, fikk hun overført mannens rettigheter. Hennes hovedbeskjeftigelse var likevel arbeidet som forstander ved Trondhjems Hospital frem til sin død i juli 1664. Margrete Brunsmann omtales som en driftig og flink kvinne. I 1997 ble det i forbindelse med 1000-års jubiléet i Trondheim laget en pins med motiv av Margrete Brunsmann.

William Davidson 1664-1675/79

Vi vet svært lite om William Davidson. Det finnes ingen biografi om mannen, og data om hans livsløp mangler. Ut fra dokumenter som oppbevares i Riksarkivet går det fram at han var mer interessert i tømmerhugst og tjærebrenning, enn å produsere jern. I tillegg til sitt engasjement i 4 mils cirkumferensen til jernverket i Mostadmark, drev han også med trelast på Sørlandet. I William Davidsens tid ble det foretatt to oppmålinger av cirkumferensen til Verket, den ene i 1664 og den andre sommeren 1672. Sistnevnte oppmåling kom i stand fordi 1664-målingen hadde ført til flere tvister med grunneierne om hvor grensene gikk. Rapporten om cirkumferensmålingen i 1672 ble skrevet av Peter Schumacher (Griffenfeldt) og den gir en interessant fremstilling av gangen i oppmålingsprosessen.

Privilegiebrevet til William Davidson er datert 7. mai 1664. 2. august 1665 ble privilegiene ytterligere forbedret og Davidson fikk nå anledning til å brenne tjære og bruke sagene i en 2 mils cirkumferense .

Etter Fredrik den 3. død fikk han en ny bekreftelse på sine privilegier 14.10. 1670 av Christian den 5. Noe senere samme måned, 28.10.1670 fikk han også lov til å innkvartere den i sin familie som han ville ha som inspektør ved verket mot å betale en årlig avgift på 12 riksdaler til amtsstuen. Privilegiebrevet ga også Davidson lov til å starte Ulriksdal kobberverk.

1. september 1665 ansatte William Davidson Christian Boghardt Richter som bergskriver ved Mostadmark jernverk. Richter var utdannet som proberer (ekspert på malmanalyser) og kom muligens til Norge rundt 1650. Richter var i likhet med Wishart 7 år ved Mostadmark jernverk, og han flyttet siden til Vestrum i Skogn hvor han overtok driften ved Ekne Hytte (Ytterøya kobberverk). I Richters tid ble også Klæbu smeltehytte bygget, eller Ulriksdal kobberverk. Den antatt viktigste gruva ligger i Sjøla i Vassfjellet, men kobberfunn som i sin tid ble gjort av Lauritz Bastiansen Stabel i Malvik, Stjørdal og Selbu, dannet med stor sannsynlighet grunnlaget for Hyttedriften.

I Riksarkivet er det oppbevart flere interessante dokumenter knyttet til driften på 1660-tallet, og om hendelser som inntraff. En av de mest kjente episodene var krangelen på Mostadmark jernverk mellom bergmester Jacob Mathias Tax og Christian Boghardt Richter høsten 1667. Denne krangelen og den påfølgende vitneforklaringen i Trondheim er dramatisert av Venneforeningen, og skuespillet er de siste årene fremført på Verketsområdet. Christian Boghardt Richter og hans hustru Kierstina Hoffendorf (Jacob Mathias Tax enke) ble malt av en ukjent kunstner i 1660. Begge maleriene er bevart i dag og billedkopier av maleriene er oppbevart i museet til Mostadmark jernverk. Giftemålet foregikk i Vår Frue Kirke i Trondheim i september 1671.

Som følge av krigen mellom England og Holland i slutten av 1660-årene, ble verket konfiskert fordi det hadde en engelsk eier. Men intet tyder på at Richter ble fratatt sin stilling ved Verket. Behovet for krigsmateriell var så stort at verkets ble drevet under oppsyn fra Oberbergamtet på Kongsberg.

William Davidson reiste tilbake til Holland i 1675 og døde kort tid etter. I perioden etter bergskriver Richter, omtales en Peder Paulsen som fullmektig ved jernverket. Han ble etterfulgt av kjøpmann David Jakobsen Jelstrup fra Trondheim. Jelstrup var født i Jelstrup sogn i Nord-Jylland og slo seg ned som kjøpmann i Trondheim i 1640-årene. Jelstrup kom i kontakt med William Davidson siste halvdel av 1660-årene og ble forlegger for den virksomheten William Davidson hadde Nordafjells. Å være "forlegger" betyr at vedkommende kjøpte opp eller solgte varene som ble produsert av oppdragsgiveren. Da William Davidson omkring 1675 avviklet sine norske foretak, overtok Jelstrup Mostadmark jernverk og sagbruket ved Leirfossen. I 1679 står David Jakobsen Jelstrup oppført som eier av Mostadmarkgodset. Dette var innledningen til en periode hvor jordegodset ble i Jelstrupfamiliens eie helt fram til 1795.

David Jakobsen Jelstrup 1675/79-1695

I David Jakobsens periode var det også rovdrift på skogen. Det førte til vanskjøtsel av jernproduksjonen ved verket, og han ble straffet med en ekstraavgift på 200 riksdaler til Rentekammeret, meddelt i skriv datert 3. august 1689. I tillegg ble han pålagt å drive jernverket i perioden 1688-92.

Foranledningen til denne straffen var en befaring som ble foretatt våren 1687 av berghauptmann Schlanbusch. Schlanbusch hadde dessuten året før mottatt tidligere bergskriver Richters rapport om tilstanden ved Mostadmark jernverk, datert 23. juni 1686. 15. mai 1686 hadde også Rentekammeret mottatt en henvendelse fra Christian den 5. om å foreta en gjennomgang av William Davidsons virksomhet i Norge. Grunnen til dette var at Davidson ikke hadde betalt tiende av tjære og sagproduksjonen.

Det store engasjementet fra myndighetene side overfor Mostadmark jernverk må også sees på bakgrunn av innføringen av Skogordinansen av 12. mai 1683, Bergordinansen av 23. juni 1683 og den generelle privilegieordningen for kobber- og jernverkene datert 25. august 1687.

I tillegg inneholdt Kristian den 5. nye norske lov av 15. april 1687 nye straffebestemmelser som favoriserte bergverkene. "Nærbeslægtede eller nær besvogrede, som findes at ligge i ont levnet til sammen og avle børn, begive sig to, tre eller fire aar paa bergverkene søndenfields til at arbeide."

Det er verdt å merke seg at myndighetene tok den nye Bergordinansen på alvor. Ved et såkalt reskript av 22 desember 1683, ble det gitt pålegg om at Bergordinansen skulle leses ved alle bergverkene, og at alle som tilhørte verkene skulle rette seg etter den. Et reskript av 30. oktober 1686 påla dessuten prestene å lese Bergordinansen fra prekestolen en gang i året.

I et brev datert 5. mars 1687 fra Rentekammeret til Christian den 5. finner vi en oppstilling som viser hvilke beløp som ble meldt inn til Rentekammeret på de ulike regnskapspostene. Totalt var det innmeldt var 71.373 riksdaler og 63 skilling.

Vi har grunn til å anta at David Jacobsen Jelstrup slapp billig, fordi alle dokumenter vedrørende driften av Mostadmark jernverk forsvant i den store bybrannen i Trondheim våren 1681.

Som følge av lav lønnsomhet søkte Jakobsen bergamtet i 1692 om tillatelse til å legge ned driften. Verket ble lagt ut på auksjon, men ingen interesserte kjøpere meldte seg. Ved en Kammerresolusjon av 31. august 1695, fikk David Jakobsen tillatelse til å avvikle driften.

Sagbruket på Leira (Øvre Leirfoss) solgte han til kommerceråd Anders Schøller ved et skjøte som er datert 28. november 1698. Andres Schøller var på den tiden i sving med å bygge opp Leren Gods på Strinda.

David Jacobsen Jelstrup døde våren 1703 og ligger begravet under Domkirkens nordre tverrskip ved siden av sin andre hustru, Adriane Thomasdatter Friis.

2. Driftsperiode 1753-1818

Hans Ulrik Mølmann m.fl. (1753-1795)

I om lag 60 år var det ingen drift ved verket. I 1753 begynte etatsråd Hans Ulrich Mølmann (1715-1778) å vise interesse for jernverket. Både stiftsamtmann Frederik Rantzow (1747-66) og Det Nordenfjelske Bergamt støttet tiltaket fordi det var et stort behov for jernprodukter i Midt-Norge. Tidspunktet var gunstig fordi det var oppgangstider i Europa. I tillegg var det forbud mot å innføre jern til Danmark og Norge fra utlandet. Denne forordningen, datert 8. september 1730 ble innført av Fredrik den 4. Unntatt fra denne ordningen var hertugdømmene som kunne innføre jern fra Tyskland. Etter en lang serie med takseringsforretninger som startet ved årsskiftet 1752/53, ble det omsider etablert et partisipantskap i 1756 med 64 andeler (kuxer). Denne inndelingen ble opprettholdt til 1795. Den største motstanden mot å ta opp driften kom fra grunneieren Peder Larsen Holte (1702-1775). Han var sønn av Anne Catrine Davidsdatter Jelstrup (d 1749) og enkemann og kjøpmann Lars Pedersen Holte (d 1725). I ”Mostadmarkens Jernverk Grubeextract 1813”, skrevet av bergråd Erich Otto Knoph, finner vi en omfattende beskrivelse av de prosessene som lå bak oppstarten av jernverket i den andre driftsperioden.

En av de mange konfliktene som utspant seg dreide seg om det jordet som ble utvalgt til å huse jernverket, verkstomta i dag. Her hadde Holte en av sine slåttemarker som han ikke ville gi fra seg for enhver pris. Det går fram at Holte var en vrang, gammel mann uten barn, og at han eide 33 gårder med tilliggende plasser.

Av en ”Repartition” datert 13. november 1762, funnet av professor Knut Sprauten i Hans Hornemanns privatarkiv, ser vi at Peder Larsen Holte står oppført som eier med 10 parter (kuxer) i Mostadmark jernverk.

De 7 partisipantene fikk privilegiebrev av Fredrik den 5., datert 19. august 1758. En av de mest kjente partisipantene ved siden av Mølmann (24-parter) var trondheimskjøpmannen Hans Hornemann (6-parter). Hans Hornemann var en kort periode svigerfar til fogden Ole Alsing som i 1757 tok opp driften ved Osen jernverk ved Molde.

Jacob With var bergskriver eller forvalter. I 1770 hadde Jacob With ei årslønn på 200 riksdaler som han betalte 4% skatt av. With var Bergskriver til 1782/83 og han døde i 1792.

Masovnen ble bygget ca. 150 m nedenfor Foldsjøen, på samme sted hvor vi i dag finner ruinene fra driften på 1800-tallet. Ovnens sto ferdig i 1760. Vargas Bedemar opplyser at masovnen ble bygget av en engelskmann og at den var 14 alen høy (ca. 8,8 m).

Da Sr. Peder Larsen Holte, proprietair, døde på Hommelvik gård i september 1775, ble hustruen Aletha Margretha Holte, f. Mortensdatter Khiembler sittende i uskiftet bo til sin død i august 1784. Det var ingen barn i ekteskapet og fordelingen av boet ble fordelt på grunnlag

av testamente som ble opprettet ved kongelig bevilgning 13. november 1778. Det var barnebarna til Peder Larsens onkel, Thomas Davidsen Jelstrup, Thomas Jelstrup og Sofonias Jelstrup som kjøpte Halstad gård, hele Mostadmarkgodset og sagbrukene for 10.000 riksdaler i juni 1785. Salget ble formidlet av tollprokurator Lorentz Evensen som var ansvarlig for testamentet.

Generalauditør Fredrik Collin, senere broren til Thomas og Sofonias, kjøpmannen Christian Jelstrup var forretningsfører/hytteskriver. Hans Horneman var onkel til Fredrik Collin. I Hans Ulrik Mølmanns privatarkiv er det dokumenter som viser at 15.6 og 16.7.1793 mottok "Høyvelbaarne Frue Stiftsammandinde De Mølmann" utbytte fra Mostadmark jernverk. Regnskapsføreren til fru Mølmann var Christian Jelstrup.

Hans Andreas Zejer fra Kongsberg ble tilsatt som bergsskriver etter Jacob Witt fra 1783 og til sin død 4. juni 1794. Broren, overstiger Ole Andreas Zejer, virket en kort periode som bergsskriver fram til februar 1795. Ole Andreas Zejer fikk tydeligvis en tøff tid, fordi hammersmia brant ned 20. november 1794, forårsaket av bedrukne arbeidere.

Thomas Jelstrup døde 5. mars 1795, 64 år gammel. Han eide 7/64 parter i Mostadmark jernverk og hele 33 gårder i Malvik, mange av dem lå på området til Mostadmarkgodset. Dødsboauksjonen ble holdt 2. mai 1795. Blant kjøperne finner vi også den nye bergsskriveren Niels Jacob Giestren. Han kom fra Gustavs Grube eller Huså i Sverige og var også geshwornen (bergmesterens nestkommanderende). Giestren stilte som betingelse at han slapp å være bokholder. For å skjytte dette arbeidet ble Ole Alness tilsatt. I oktober 1797 reiste Giestren tilbake til Sverige. 11. oktober 1797, kl. 10 ble det holdt auksjon over hans løsøre på hans iboende gård i Mostadmark.

Peter Falck m/familie 1795-1805

Kjøpmann Peter Falck i Trondheim og Zacharias Wiklund fra Sverige kjøpte partene i Mostadmark jernverk i 1795 og overtok driften av jernverket. Peter Falck tilhørte de 12 eligerte menn i Trondheim og bodde på Falkenberg gård som han kjøpte i 1777. Peter Falck var født i Jemtland og ble deleier av Ljusnedal bruk i 1788. Brukspatron Lars Wiklund sto her som den andre eieren.

Da Peter Falck startet sitt skipsverft i Trondheim omkring 1780, fikk han jern til skipsbyggeriet fra Ljusnedal bruk i Furnäsdaalen. Hans handelstilknytning til Røros førte også til at Røros kobberverk handlet jern i større omfang med Ljusnedal bruk enn med Mostadmark jernverk. Forbudet mot å innføre utenlandsk jern ble ikke lenger håndhevet så strengt, og i 1784 fikk Peter Falck tillatelse til å innføre jern fra Sverige. Jernet måtte likevel først fraktes til Stjørdal hvor det ble kontrollert av stedets lensmann. Fra Stjørdal ble jernet fraktet sjøveien til tollbua i Trondheim.

Lars Wiklund fra Sverige var i en kort periode bergsskriver fra 1797/98 til høsten 1801. Han ble avløst av Lars Lund d.e. som også kom fra Sverige.

Da Peter Falck døde ved juletid 1798 var Mostadmark jernverk eid Peter Falck med 5/10 parter og Zacharias Wiklund med 5/10 parter. Ved et privat skifte ble eierpartene til Falck fordelt på de fire barna han hadde med 1/10 part til hver, mens den siste 1/10-parten ble overført til Ole Schancke Blechingberg. Blechinberg, som var av tysk herkomst, ble Peter Falcks forretningskompanjong fra 1.1.1794.

Det var sønnen Ole Andreas Falck, Zacharias Wiklund og Blechingberg som drev verket videre etter Peter Falcks død. Ole Andreas Falck døde av blodstyrning bare 24 år gammel i februar 1802. Sin eierandel i verket hadde han testamentert til Ole Schancke Blechingberg. I perioden fram til 26.9.1805 ble de andre eierne kjøpt ut av Blechingberg for 640 riksdaler per part. Verdien på verket var etter dette på 6.400 riksdaler.

Ole Schancke Blechingberg 1805-1822

For å finansiere sin oppkjøp lånte Blechingberg penger av kjøpmann Otto Bejer i Trondheim. Han fikk også en gevinst på 3000 riksdaler da han i solgte Falkenberg i 1806 til stiftsamtskriver Moe for 8000 riksdaler.

Krigen med England og Sverige 1807-14 var en svært vanskelig tid for verket. Det er blitt hevdet, uten at vi har funnet dokumentasjon for det, at verket mistet skip som drev malmtransport fra Ranaområdet til Hommelvik. Det ble problematisk å skaffe nok malm og trekol. Sommerværet var dårlig spesielt i 1812, og i tillegg ble proviantutgiftene høye på grunn av den engelske blokaden av skipsfarten. Malmuttaket i Grønligruva opphørte foreløpig i 1813, og bergskriver Lars Lund d.e. med familie dro i 1816 tilbake til Sverige og overtok forvalterstillingen på Galtstrøm Bruk. Lars Lund d.e. sønn Lars Ulrik Lund hadde fra 1802 innehatt bokholderstillingen etter Ole Alness.

Det var Otto Bejers opptak av lån og finansielle transaksjoner som førte til at Blechingberg la ned driften våren 1818. Otto Bejer hadde sine viktigste bankforbindelser og største kreditt med forretningshuset J. P. Suhr & Søn i København. 1. januar 1816 hadde Bejer en gjeld til Suhr på 57.710 riksdaler. I april 1817 måtte Bejer innstille sine betalinger. I 1818 fikk han en accord hvor han måtte betale 31.500 rdl over tre terminer. Dette maktet han ikke. Våren 1827 ble restene etter Otto Bejers eiendommer og arv bortauksjonert.

Blechingberg forsøkte flere ganger gjennom annonser i Adresseavisen å få solgt verket, men det meldte seg ingen kjøpere. Den økonomiske nedturen til Blechingberg førte til at han frasa seg sitt handels-borgerskap. Ved siden av jernverksdriften var Blechingberg opptatt av å kjøpe å selge fisk. Han var flere ganger engasjert i oppkjøp av bl.a torsk/skrei fra Lofoten. Blechingberg døde i 1.mars 1850, 89¼ år gammel.

3. Driftsperiode 1822 – 1880

Jenssen & Co og Carl Jacob Halck 1822-1828

Lørdag 2. mars 1822 ble Mostadmark jernverk solgt til høystbydende på Rådstuen i Trondheim. Bak salget sto bankdirektør Ole Iversen f. 1771 på Røros, d. 1823. Han var direktør ved Norges Bank og overrettsprokurator fra bankens opprettelse i 1816.

Neste gang Mostadmark jernverk omtales er 12 oktober 1822. Da finner vi følgende annonse i Adresseavisen no 82:

”Jern i Stenger af forskellige Dimentioner, Slædestenger, Ambolter, Drægger, samt 6, 7 og 8 toms, Spiger, alt af Mostadmarkens Jernverks Arbeide, er at faae hos Undertegnede Jenssen & Co, til smiddet Jern-Arbeide af nogen Betydenhed, hvilket nu igjen kan blive forfærdiget ved bemeldte Verk.”

Verket ble nå overtatt med 2/3 part av det nystiftede (1.1.1821) handelsfirmaet Jenssen & Co i Trondheim og løytnant Carl Jacob Halck med 1/3 part. Halck var bosatt på Halstad i

Hommelvik. Bak firmaet Jenssen & Co sto Matz Jenssens enke, Anna Schjelderup Dorenfeldt og de to sønnene Jens Nicolai og Hans Petter.

I januar 1823 kom Lars Ulrik Lund tilbake til Mostadmark jernverk sammen med sin familie og flere svenske smeder og jernarbeidere. Lars Ulrik Lund og Carl Jacob Halck kjente hverandre fra den første perioden Lundfamilien var ved jernverket. Lund fikk ansettelse som forvalter/bergskriver og ble ved jernverket helt til april 1840. Lars Ulrik Lund var født 4. februar 1786 i Ore, Kopparberg, i Sverige.

I 1824 ble det laget en fullstendig takst som viser at verket hadde disse driftsbygningene: Masovn, stangjernhammer, spikerhammer, kolhus, to jernboder med vekter, magasinhus, tørkehus, materialhus med malmvekt, sag og kvern. De andre husene var: Hovedbygning med stue, kammer, kjøkken og tre overværelser, en borgstue, hvori en stue og to kammer, med tilbygg for ved og materialer, en fjøs- og låvebygning, en låvebygning og to høyløer ute på engene og et stabbur.

Jenssen & Co 1828-1839

I 1828 ble Jenssen & Co eiere. Løytnant Halck flyttet senere til Oslo og er i ettertid kjent som militær karttegner. Han har bl.a. laget et kart som viser ferdselsveiene mellom Sør-Norge og Det Nordenfjeldske.

I 1836 ble Jens Nicolai Jenssen utløst fra firmaet Jenssen & Co. Han overtok Mostadmark jernverk, havne- og malmplassen i Hommelvik. Jens Nicolai Jenssen var født 14.12.1792 og døde 29.08.1867. Han var gift med Bernhardine Catharine Elster født 26.08.1798. Hun døde 19.07.1886. I 1845 fikk han tilbud om å bli minister for det nyopprettede "Departementet for det Indre", hvilket han avsto. Jens Nicolai Jenssen var også fra 1830 blant de 12 eligerte borgere i Trondheim. I flere perioder var han med i formannskapet – også som ordfører.

Nicolai Jenssen & Sønner 1839-1866

I 1839 etablerte Jens Nicolai Jenssen eget firma med hovedkontor i Trondheim. I 1854 gikk firmaet over til å hete Nicolai Jenssen & Sønner, hvor Christian Mathias Jenssen og Anton Getz (svigersønn) sto som medeiere.

Sønnen Lauritz Nicolai Jenssen kom i 1856 tilbake fra et to års studium på bergvitenskap og moderne jernutvinning i Fahlun. Som den fagmann han var overtok han nå driften ved Mostadmark jernverk. Lars Lund d.y. (f. 1813), Lars Ulriks Lunds eldste sønn, hadde arbeidet som forvalter ved verket fra 1845. Han hadde før overtakelsen arbeidet som skogforvalter og kullfogd på Mostadmarkgodset og overtok bergskriver/ forvalter-ansvaret etter svensken Carl Magnus Schedin (f.1804), som hadde avløst hans far i 1840. Carl Magnus Schedin kom også fra Fahlun.

Lars Lund d.y. flyttet etter sitt virke ved Mostadmark jernverk til gården Fossum i Selbu i 1856. Her begynte han som skogfogd for De Angellske Stiftelser i Selbu og Tydal .

Lars Lund d.y. er også kjent for å ha tegnet et kart over Mostadmarkgodset i 1853. I 1856 tegnet Lauritz Nicolai Jenssen et detaljert kart over Mostadmark jernverk som senere har dannet grunnlaget for den flotte modellen som Bjørn Høiby gjorde ferdig i 2000.

9. mai 1857 brant masovnen ved Mostadmark jernverk, mens arbeiderne holdt på med smelting. Dette førte til en lengre driftsstans.

Lauritz Nicolai Jenssen 1866-1880

8. mars 1866 ble Mostadmark jernverk ved et gavebrev overdratt til sønnen Lauritz Nicolai Jenssen. Han eide verket da det ble nedlagt. Lauritz Nicolai Jenssen var Malviks første ordfører og døde i 1891.

Selv om det norske stålet hadde høy kvalitet kom det på 1840-tallet engelsk stål og jern inn på det norske markedet. Kvaliteten var gjennomgående dårligere enn det norske jernet, men dimensjonene var mer presise. Ved begynnelsen av 1870-årene ble det stans ved de fleste norske jernverkene. Hovedårsaken var at trektilvirkningen ble for dyr og at ombygging av ovner tilpasset steinkol ikke ble utført. I tillegg valgte de aller fleste norske jernverkseierne å unnlate å bygge valseverk for å foredle stålproduktene.

Sommeren 1872 ble driften ved masovnen til Mostadmark jernverk lagt ned. På det tidspunktet hadde Lauritz Nicolai Jenssen flyttet fra Verksgården og ned til Halstad i Hommelvik hvor han startet et bomullspinneri. Den siste delen av driftsperioden ble Lars Lunds bror, Johan Ulrik Lund f. (1815) ansatt som forvalter.

Lageret av råjern gjorde det mulig å produsere stålprodukter i smiene fram til 1880. Vi har kjennskap til at blåsemaskinen til masovnen, laget ved Fabrikken ved Nidelven, ble overført til nikkel- smeltehytta ved Skjækerfossen i Verdalen. Mannen bak denne overføringen var Benedikt Jenssen. Han og Lauritz Nicolai Jenssens var søskenbarn.

Sagbruksdriften ved verket fortsatte, og det ble installert ei grindsag. På verksområdet ble dammer og vassrenner tatt i bruk til tømmerfløting og sagbruksdrift. Hovedvirksomheten til sagbruket ble likevel flyttet ned til Hommelvik i 1880 i følge nedtegnelsene til Jacob Hulås.